

WEB04-Javascript (alapok+haladó)

Változatok:

JScript, ECMAScript, ActionScript, TypeScript, ...

Feladata az **interaktivitás és viselkedés** leírása.

A java és a JavaScript mindenben eltér. A JS:

- dinamikusan típusos,
- gyengén típusos
- forráskódból töltődik be, és
- prototípus alapú objektumokkal rendelkezik.

Nyelvi alapok

A `<script>` elemet mindig explicit záró címkével használjuk. Segítségével HTML fájlba is kerülhet JS kód, bár nem célszerű.

Kommentek	// egy soros; /* több soros */
Aritmetikai operátorok	+, -, /, *, %, ++, --
Értékadás operátorok	=, +=, -=, *=, /=, %=
Bitenkénti operátorok	&, , ^, ~, <<, >>, >>>
Logikai operátorok	, &&
Összehasonlító operátorok	==, ===, !=, !==, <, >, <=, >=
Feltétel vizsgálat	if..else, switch..case (break, default), instanceof, typeof, .. ? .. : ..
Ciklusok	for, for..in, while, do..while, break, continue
Hibakezelés	try..catch..finally, throw
Objektumok kezelése	new, delete
Függvények	function, return

Definiált típusok:

number, bigint, string, boolean, undefined, null, symbol, Object, Function

- Ha a `var` kulcsszót elhagyjuk, akkor is létrejön a változó, de akkor a **globális névtérben** jön létre.

Létezik **strict mód**, melynek bekapcsolásával a var elhagyása hibát eredményez.

Dinamikusan típusos: nem adunk meg típust.

Gyengén típusos: operátor működése változik a változóban tárolt érték típusától.

- Ha összeadunk két változót, előfordulhat, hogy az egyikben string a másikban pedig number szerepel.

Az `==` csak az értéket hasonlítja össze, míg az `===` egyenlőség a típus infót is ellenőrzi.

- ! Ha egy változók értékadás nélkül hozunk létre, akkor az értéke `undefined` lesz, és a típusa is `undefined` lesz.
- ! Az `undefined` típusa `undefined`
- ! A `null` viszont egy `Object`

Konstanok

Létrehozásakor az **értéket is meg kell adni**

Változók láthatósága

function scoping: A `var`-ral létrehozott változók az egész függvényen belül láthatóak

block scoping: A `let`-tel létrehozott változók viszont csak a blokkon belül láthatóak

Truthy, Falsey

Minden bool-lá alakítható

truthy: `true, '0', 123, 'valami', [], {}`

falsey: `false, 0, NaN, '', null, undefined`

Többféleképpen is konvertálhatunk bool-ba:

```
let b_obj = new Boolean(false); // objektum!!
let b = false; // primitív
let b_cast = Boolean(false); // bool kaszt
let b_cast2 = !!false; // bool kaszt
```

! A `new Boolean(false)` egy objektumot hoz létre! Emiatt a tagadása (bool-lá alakítása) esetén azt nézi, hogy ez egy *nem üres objektum*.

Burkolás

Az egyszerű típusokat **objektumba lehet burkolni**. Nagybetűkkel kezdődnek.

- Ilyenkor ha bool-lá alakítjuk, akkor igaz, vagy hamis értéket kapunk, mert azt nézi, hogy nem üres az objektum.

! Mivel minden változó az értékétől függetlenül bool-lá alakítható és mint tudjuk az `undefined` `falsey`, ezért azt, hogy egy változónak van-e értéke, egy egyszerű `if(valtozo)`-val tudjuk vizsgálni.

Ha egy változónak csak akkor szeretnénk értéket adni, ha még nincs neki, akkor azt az alábbi kódrészlettel tehetjük meg:

```
let afa;
let szokasosAfa = 27;
let afa = afa || szokasosAfa;
alert(afa); // 27
```

Lényege az, hogy ha nincs megadva az `afa` nak semmi, akkor a `szokasosAfa` is kiértékelődik, és azt az értéket kapja így meg a változó.

Hasonló logikával tudjuk elérni azt, hogy kódokat csak **feltételes futtassunk**. Ehhez a `x &&`
`alert('lefutott');` -ot használhatjuk.

Tömbök, függvények

Tömbök kétféle képpen definiálhatóak, mindkettő esetben **object** típusúként kapjuk vissza őket.

```
let napok = [ 'hétfő', 'kedd', 'szerda' ];
let evszakok = new Array('tavasz', 'nyár', 'ősz', 'tél');
alert( typeof napok ); // 'object'
alert( typeof evszakok ); // 'object'
```

Elem hozzáadása `array.push()`;

Kivenni az utolsó elemet a `array.pop()` -pal lehet.

`splice(index, howMany [, e1, ... eN])`

`index`: tömb módosítása ettől az indextől kezdve

`howMany`: mennyi elemet szeretnénk törölni

`e1...eN`: (ha van) beszúrandó elem(ek) a tömbbe.

ciklusok

`for..in`: az objektumon található tulajdonságok nevén halad végig

`for..of`: iterátor segítségével veszi sorra a tömb értékeit (kulcs-érték párokat nem olvas ki ??)

Függvények:

Nem lehet megadni a:

- paraméterek típusát
- visszatérési érték típusát

Nem okoz gondot, ha eltér a híváskor a paraméterek száma a deklarációhoz képest.

- Kevesebb esetén a nem definiáltak értéke `undefined` lesz.
- Több esetén figyelmen kívül hagyja.
- Függvény híváskor a paraméterekre névvel nem lehet hivatkozni, ezért csak a paraméter lista végéről tudunk elhagyni elemeket.
- **Nincs overload!**
  - ha két azonos nevű függvény van, akkor a később deklarált fog nyerni.

🚩 alapértelmezett értéket viszont lehet adni a függvénynek.

A függvény is egy teljes értékű típus!

- Egy függvénynek lehet függvény a bemenő paramétere
- Arra viszont nekünk kell figyelni, hogy tényleg függvény-e a paraméter.

Scope

Böngészőben futtatott JavaScript kód esetén a `window` objektum segítségével hivatkozhatunk az oldalhoz tartozó ablakra vagy keretre (**frame**).

- Rengeteg általános tulajdonság, metódus, és esemény definiálva van rajta keresztül.
- 📍 A `var`-ral létrehozott változók amik nincsenek függvénybe zárva, a **window** objektumon jönnek létre.
  - A függvények is a **window** objektumra kerülnek.
- 📍 Nincs közvetlen lehetőség a privát és publikus tagok megjelölésére.
  - A változók megtalálása a legmélyebb szintről felfelé történik.
    - Így halad felfelé egészen a globális névtérig
    - **shadowing**: a lokális változók elfedik a külső változókat.

Javascript API-k

DOM API a HTML és CSS tagek dinamikus manipulálására.

XmlHttpRequest: Szerver kommunikációt lehetővé tevő API.

Client Storage API: web storage, IndexedDB-hez való hozzáférést segíti

Legfontosabb objektumok:

window: A böngésző tabfüle, amibe a weboldal betöltődik.

navigator: A böngésző állapotát tárolja

- Lekérdezhető vele a nyelv, geolokáció, stb.

document: Maga a **DOM**, ami a window objektumra betöltődik. Ezen keresztül tudjuk módosítani a HTML-t.

- A **DOM** egy olyan modell, mely leírja egy HTML oldal felépítését egy fa struktúrában, melynek gyökér eleme a „*Document*” objektum, ami alatt az oldalon lévő elemek találhatók hierarchikusan.

Elemek lekérdezése a DOMból:

```
//Elem lekérdezése tag alapján
document.getElementsByTagName("img")

//Adott CSS osztállyal rendelkező elem:
document.getElementsByClassName()

//Adott ID-jú elem:
document.getElementById( ... )

//Adott Name-mel rendelkező elemet
document.getElementsByName( ... )

//tetszőleges elem lekérdezése selectorral

//csak a legelső találatot adja vissza:
document.querySelector('a');

//az összeset visszaadja:
document.querySelectorAll('a');
```

Elemek dinamikus létrehozása

```
//A createElement() segítségével új HTML elemeket hozhatunk létre.

//Új bekezdés elem
var p = document.createElement('p');

//Adjunk neki valami szöveget
p.textContent = 'Új bekezdés';

//Fűzzük hozzá a HTML-be egy már létező elemhez
var section = document.querySelector('section')
section.appendChild(para)

//Módosítani is lehet a lekérdezett adatokat
p.style.color = 'white';
p.style.textAlign = 'center';
//...

//Új attribútumot is rátehetünk egy-egy elemre futási időben:
p.setAttribute('class', 'highlight')
```

❗ A tulajdonságokat másképpen írjuk CSS-ben és JS-ben! JS-ben camelCase-et használunk!

Események kezelése

A felhasználói interakciókat kliens oldalon kezelni kellene. Számos eseményre tudunk feliratkozni, pl *kattintás*, *billentyűlenyomás*, *fókuszba kerülés*, *egér elem fölé vitele*, *beviteli mező tartalma megváltozott*,...

- A HTML-ből inline is feliratkozhatunk, bár a karbantarthatóságot jelentősen csökkenti.

❗ Eseménykezelőt csak akkor tudunk egy elemhez regisztrálni, **ha az elem már létezik.**

- Ezt tudjuk elérni a `window.onload` használatával. A lefutása előtt nem biztos, hogy léteznek az elemek a HTML-ben!
- megadhatjuk az esemény neve mell az `on` prefixet is:

```
// Ezek csak akkor működnek, ha egyetlen függvényt akarunk beregisztálni!
btn.onclick = function() { /*...*/ }
btn.onclick = kiir;

/** Több eseménykezelő beregisztálása
    Erre szolgál az addEventListener()
**/
var btn = document.querySelector('#myBtn');
btn.addEventListener("click", myFunc);

//vagy:
btn.addEventListener("click", function() { /*...*/ })
```

❗ Az eseménykezelők a regisztráció sorrendjében egymás után futnak le.

Ha a fában több elemnél is feliratkozunk például a kattintás eseményre, akkor:

1. Fentről lefelé megkeresi a böngésző, hogy melyik elemre kattintottunk.
2. Meghívja az ott beregisztált eseménykezelőt.
3. Majd ha az lefutott, akkor az esemény felgyűrűzik a yökér elemig, még ekkor is keelhetjük az eseményt.
`stopPropagation()` -el le is állíthatjuk ezt a felgyűrűzést.

Állapotkezelési megoldások

- A cookie-kal gondok vannak, lásd **WEB01-Webes Architektúra, HTTP, HTML**
- [c] Több böngésző ablakban egy időben nehezen használható (HTTP kérésekhez kötődik)
- Megoldás: **Web Storage**
  - **kulcs-érték** párok tárolására találták ki.
    - más típusú értékek automatikusan stringre konvertálódnak
    - `JSON.parse()` és `JSON.stringify()` segítségével könnyen kovertálhatóak komplex struktúrák JSON-ná.
  - méretkorlát van rajtuk (~5MB/origin)
- 1. **Session Storage**
  - Az információk csak a tab **bezárásáig** maradnak meg
  - Csak az adott ablak érheti el az adatot.
- 2. **Local Storage**
  - Az adott domainhez tartozó összes oldal elérheti a tárolt adatokat
  - Bármikor törölheti a felhasználó

```
/* LocalStorage használata */

//Elem hozzáadása
localStorage.setItem('myCat', 'Tom');

//Elem kiolvasás
const cat = localStorage.getItem('myCat');
```

```
//Elem törlése
localStorage.getItem('myCat');

//Összes elem törlése
localStorage.clear();

/* Session Storage használata */
sessionStorage.setItem('myCat', 'Tom');
sessionStorage.getItem('myCat');
sessionStorage.getItem('myCat');
sessionStorage.clear()
```

- 🚫 Kis mennyiségű adat tárolására alkalmas
- 🚫 Csak string kulcs-érték párokat tud tárolni
- 🚫 Csak szinkron API van.
- 🚫 Nem lehet keresni az adatok közt.
- 👍 optimalizált.

Szempont	Cookie	Storage
Méret korlát	4KB	5MB (2.5MB)
Élettartam	Session és persistent	Session és local
Tartalom típus	String	String
Hálózati forgalom	Utazik	Nem utazik
API	Kliens és szerver oldali	Csak kliens oldali, van eseménykezelés
Böngésző támogatás	Mindegyik	Szinte mindegyik
Biztonság	Hálózaton és kliensen is támadható, de lehet HttpOnly	Kliensen támadható

Indexed Database

Cél: **nagy mennyiségű adat tárolása kliens oldalon** + gyors keresés indexekkel.
Kliensoldali gyorsítótárazásra, teljes offline működésre nagyon hasznos.

- 👍 Tartozik hozzá aszinkron API
  - Kéréseket lehet definiálni, amik callbackeket hívnak meg
  - Nem SQL alapú
- 👍 Kulcs-érték, de az érték lehet összetett objektum
- 👍 Tranzakcionális modell
- 🚫 10MB-2GB méretek, **same origin policy!**
- 🚫 Nem támogatja a nyelvfüggetlen rendezéseket
- 🚫 Nem tud szerveroldali adatbázissal szinkronizálni
- 🚫 Ne támogatott a szabadszöveges keresés, nincs LIKE operátor

History API

- A teljes oldalt nem akarjuk frissíteni, de működnie kellene a böngésző Back/Forward gombjainak.

Hol tároljuk az állapotot?:

- Bookmardkolható az állapot - *URL*
- A szerveroldalon is szükség van rá - *URL, hidden field, cookie*
- Kis mennyiségű, egyszerű adat: - *DOM Storage*
- Nagyobb mennyiségű, vagy bonyolultabb lekérdezések - *IndexedDB*
- Navigációval összefüggő állapotot kell tárolni - *History API*

Biztonság szempontából:

- ❗ A tárolt adatokat bárki láthatja - **titkosítani kell**
- ❗ Bárki módosíthatja - **integritásvédelem!**

Megbízhatóság:

- ❗ Az adatot bárki törölheti teljes egészében, vagy részében - **fallback**
- ❗ A kvóta limitet elérhetjük
- ❗ A felhasználó bármikor megnyithat több böngésző ablakot.

Feketemágia a függvényekkel - Closure

Függvények vannak egymásba ágyazva, de a külső függvény elérhetővé teszi a külvilág számára a belső függvényt.

- ❗ A belső függvény megőrzi azt az állapotot, ami a létrehozása pillanatában volt.

✂ Closure létrejötte

Amikor egy függvény egy belső függvényét láthatóvá teszi a külvilágszámára, akkor egy ún. **closure** jön létre, ami nem más, mint **az adott belső függvény és a hozzá tartozó állapot együttese.**

- Minden függvény egyben egy closure is (kivéve a `new Function()`, ami szövegből készít függvényt)

```
/** Closure névtelen függvénnyel
- A hozzátartozó állapot is vele van */
let kulso = function () {
  let x = 8;
  return function () {
    alert(++x);
  }
};

let b = kulso();
b(); // 9
b(); // 10
```

```
/* Self executing functions*/
(function (nev) {
  alert('Szia ' + nev);
})('világ');
```

Lényegében a neve helyén van maga a function

Modul tervezési minta

A kódunkat egy minden mástól független névtérbe csomagolhatjuk, elkerülve a globális névtér szennyezését.

- Kisebb logikai egységekre bonthatjuk a kódunkat.
- Megvalósítható vele az egységbezárás.

Becsomagolás egy névtérbe:

```
// Modul létrehozása
var myModule = (function()
    'use strict'

    // Ide jön a kód
    // Minden függvény és változó ehhez a függvényhez tartozik

})();
```

```
var myModule = (function () {
    var priValt = 3;
    var priFv = function () { alert('Privát!'); };
    return {
        pubValt: 5,
        pubFv: function () { alert('Publikus'); }
    };
})();

myModule.pubFv();
alert(myModule.pubValt);
```

```
//A fenti példa több fájlra is darabolható:
var myModule = (function (my) {
    my.pubFv = function () { alert('Publikus'); };
    return my;
})(myModule || {}));

// Másik fájl
var myModule = (function (my) {
    my.pubValt = 5;
    return my;
})(myModule || {}));

// Felhasználás
myModule.pubFv();
alert(myModule.pubValt);
```

Konstruktor:

segítségével a modulnak adhatunk bemeneti paramétereket (**import**), a `return` kulcsszó után pedig azt határozhatjuk meg, hogy kívülről mi látszik a modulból (**export**).

```
//sayHi.js
export function sayHi(user) {
    alert(`Hello, ${user}!`);
}
```



```
//main.js
import {sayHi} from './sayHi.js';
alert(sayHi); // function...
sayHi('Gábor'); // Hello, Gábor!
```

- Az import direktíva a `./sayHi.js` útvonalról betölti modult, és hozzárendeli az exportált `sayHi` függvényt a változóhoz.

new, this

A konstruktor függvény egy normál függvény.

- Nagy betűvel szoktuk kezdeni.
- Csak a new operatorral használhatjuk. `new` nélkül `undefined`-ot kapunk.

```
function User(name) {
    if (!new.target){ // ha new nélkül hívtuk
        return new User(name)
    }
    this = {}; // implicit belekerül
    this.name = name;
    this.isAdmin = false;
    return this; // implicit belekerül
}

let user = new User("Gábor");
```

A new egy **objektumot** hoz létre.

Ha kézzel beleírjuk a `return`-t, akkor a megadott objektummal tér vissza.

! Ha nem objektum szerepel a return mögött (üres vagy primitív típus), akkor a `this`-t adja vissza.

Metódust is lehet a konstruktor függvényben definiálni:

```
function User(name) {
    this.name = name;
    this.sayHi = function() {
        alert( "My name is: " + this.name )
    };
}

let gabor = new User("Gábor");
gabor.sayHi(); // My name is: Gábor
```

Gondok a this-sel.

Előfordul, hogy a `this` kulcsszó nem arra az objektumra mutat, amin belül használjuk.

Például egy eseménykezelőben a `this` a DOM elemre mutat. A hibás elkerülés érdekében ezért a `this` használatát kerülni szokás, és az osztály tagjait egy másik változón keresztül éljük el (pl `that`, `self`)

```
function User(name) {
    let self = this;
    self.name = name;
    self.sayHi = function() {
        setTimeout( function() {
            alert ( "My name is: " + self.name )
        })
    }
}
```

```

        }, 1000)
    };
}

let gabor = new User("Gábor");
gabor.sayHi(); // My name is: Gábor

```

Arrow function

Tömörebben leírhatunk vele függvényeket, olvashatóbb lesz a kód.

```

//1.
nev => console.log(nev);

//2.
() => console.log("Alma");

//3.
(varos, utca) => {
    let cim = varos + utca;
    console.log(cim)
}

//4. - Nem kell kiírni a return-t:
var func = x => x * x;

//5. Ha van {}, akkor kell return
var func = (x, y) => { return x + y; };

//6. Objektum nem adható vissza simán
var func = () => { foo: 1 };

//Helyette zárójelezni kell:
var func = () => ({foo: 1});

```

⚠ Az Arrow functionnek nincs saját this-e!

JavaScriptben minden függvénynek van saját this-e, ami időnként megnehezíti a kódolást (amint feljebb láttuk a gondoknál)

- Arrow function esetén **nincs saját this**, tehát nem lehet átállítani, hogy magára mutasson.

```

//Arrow functionben használható a this:
function Person(){
    this.age = 0;
    setInterval(() => {
        this.age++;
        // a this helyesen a Person objektumra mutat
    }, 1000);
}

```

Classok

Nem egy teljesen új nyelvi elem, ez is egyfajta nyelvi elem.

```
class User {
  constructor(name) { this.name = name }
  sayHi() { return 'My name:' + this.name; }
}

alert(typeof User); // function
```

Létrehoz egy `User` nevű függvényt, ami az osztály deklaráció eredménye lesz. A kódja pedig a `constructor` metódusból származik. A **prototípuson** eltárolja a metódusokat

- 👍 class-t csak `new`-val lehet hívni.
- 👍 Ha kiírjuk szövegesen az osztályt, az `class`-al kezdődik.
- 👍 Mindig strict módban futnak
  - Nem lehet végigíterálni a metódusain

```
//Getter/setter használata
class User {
  age = 40; // Mezőket is adhatunk hozzá
  constructor(name) { this.name = name; /*A setttert hívja*/ }
  get name() { return this._name; }
  set name(value) {
    if (value.length < 4) { alert("A név rövid."); return; }
    this._name = value;
  }
}
```

Backtick: *nincs szükség a sztring összefűzésekre*: `return `My name: ${this.name}`;`

- ❗ Bár függvényeknél megtehetjük, hogy korábban hívjuk meg, mint deklaráljuk, mert a deklarációt kiemeli a kódból. Viszont ugyanez az osztályokra már nem igaz.

Arra is lehetőségünk van, hogy **az osztályok származzanak egymásból**. Ehhez az `extends` kulcsszót kell használnunk. Az ősoosztály függvényét például a `super.toString()` a konstruktorát pedig a `super()` segítségével tudjuk meghívni.

Promise

A JavaScript alapvetően aszinkron

- 📖 A Promise egy olyan objektum, ami majd a jövőben visszaad egy értéket, de nem most. Emiatt tökéletes *aszinkron* kérések kezelésére.

Három állapota van:

1. Pending - függőben van
2. Fulfilled - sikeres
3. Rejected - hibára futott

A mindig Pending állapotból indul és Fulfilled vagy Rejected állapotban ér véget.

Eredmény feldolgozása:

`.then(success, error)`

- Akkor hívódik meg, ha lefutott a Promise
- Ha sikeresen futott le, akkor a success handler hívódik meg
- Ha sikertelenül, akkor az error

`.catch(f)`

- Csak akkor fut le, ha a Promise hibával tért vissza.

`.finally(f)`

- Minden esetben lefut, ha sikeres, ha nem, de nem tudjuk megmondani, hogyan futott le.

```
learnMobWeb.then(  
  result => alert(result);  
  error => alert(error);  
);  
  
learnMobWeb.catch(alert);  
learnMobWeb.finally( () => /* Stop loading */ )
```

`Promise.all(promises):`

- megvárja, hogy az összes befejeződjön
`Promise.allSettled(promises)`
- Megvárja, hogy az összes Promise befejeződjön és visszaadja, hogy melyik volt sikeres és melyik hibás.
`Promise.race(promises):`
- Csak az első promise-t várja meg és annak eredményét adja vissza.
`Promise.any(promises)`
- Az első sikeresen befejeződött Promise-ra vár.

Async/ await

- Kényelmesen kezelhetünk vele `Promise` okat.
- A függvény előtt lévő `async` azt jelenti, hogy a függvény egy `Promise`-sal tér vissza.
- így használható lesz a függvényre a `.then()`

```
async function f() {  
  let promise = new Promise((resolve, reject) => {  
    setTimeout(() => resolve("Kész!"), 1000)  
  });  
  
  let result = await promise; // Vár a promise-ra  
  alert(result); // "Kész!"  
}  
  
f();
```

Fetch API

`fetch()` segítségével hálózati kéréseket küldhetünk a szerver fele. Korábban ezt csak az `XMLHttpRequest`-el tudtuk elérni.

Támogatja a **CORS**-t tehát tetszőleges szerver felé indíthatunk kéréseket, és `Promise`-sel tér vissza.

- ❗ A Promise csak akkor reject-elődik ha hálózati hiba van. Egyébként pedig státuszkódtól függetlenül sikeresen tér vissza, ha a szerver válaszolt.

```
let promise = fetch(url, [options])
```

- A fetch Promise a beépített Response osztályt adja vissza, amiben a szerverről visszakapott Header-ök található. A válaszból a body-t egy újabb Promise-sal kapjuk meg, amit utána json() függvénnyel parsolunk().
- Fetch példa:

```
let response = await fetch(url);

if (response.ok) { // HTTP-status 200-299
    // Response body kinyerése
    let json = await response.json();
} else {
    alert("HTTP-Error: " + response.status);
}
```

Rengeteg mindent meg lehet adni az options mezőhöz, köztük a headereket, methodokat, stb.